

RIKTLINJE Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Älvsbyns kommun

Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentnamn Riktlinjer för myndighetsutövning avseende barn och unga – LVU	Fastställt/upprättad 2023-05-29, § 137	Beslutsinstans Kommunstyrelsen	Giltighetstid 2025-12-31
Dokumentansvarig Socialchef	Version 1	Senast reviderad --	Dokumentinformation 180/23–750	Detta dokument gäller för Anställda

Innehåll

SYFTE.....	1
BAKGRUND	1
Omedelbart omhändertagande	2
Beslutsfattare 6 § LVU	2
Underställning förvaltningsrätten	2
Polishandräkning verkställa omedelbartomhändertagande	3
Placeringsbeslut i samband med omedelbart omhändertagande	3
Omedelbart omhändertagande vid häktning	3
Upphörande av omedelbartomhändertagande.....	3
Ansökan om vård enligt LVU	3
Ansökan om vård enligt 2 § LVU.....	4
Ansökan om vård enligt 3 § LVU.....	4
Övervägande.....	5
Omprovning.....	5
Upphörande av vård enligt LVU.....	6
Umgängesbegränsning	6
Hemlighållande vistelseort	6
Flyttningsförbud.....	7
Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång.....	7

SYFTE

Syftet med Riktlinjerna är att hantera de ärenden där vård inte kan ges i frivilliga former och att hanteringen av dessa ärenden förblir rättssäkra. Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, är att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns behov av skydd, stöd och behandling. I sammanställning av riktlinjer har ett flertal källor använts. Det är dock alltid aktuell lagstiftning, förordningar och föreskrifter som är gällande om skiljaktigheter finns. I löpande text kommer följande förkortningar användas när hänvisning görs till lagrum:

- Socialtjänstlagen (SoL)
- Socialtjänstförordningen (SoF)
- Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- Föräldrabalken (FB)
- Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)
- Förvaltningslagen (FL)
- Hälso- och sjukvårdslagen (HSL)
- Brottsbalken (BrB)
- Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)
- Lag om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU)
- Socialförsäkringsbalk (SFB)
- Tillämpningen av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga; Socialstyrelsen (SOSFS 1997:15)
- Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende (SOSFS 2012:11)
- Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS (SOSFS 2014:5)
- Handläggning av ärenden som gäller barn och unga (SOSFS 2014:6)

BAKGRUND

LVU är en skyddslag som är ett komplement till Socialtjänstlagen då frivilliga insatser av olikaskäl inte kan komma till stånd eller inte bedöms som tillräckliga. Syftet är att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns och ungas behov av skydd, stöd och behandling. Socialstyrelsens allmänna råd avseende tillämpning av Lagen om vård av unga finns i LVU handbok för socialtjänsten.

Tre förutsättningar måste vara uppfyllda för att insatser enligt LVU ska vara tillämpliga:

- Ett missförhållande ska föreligga med anknytning till den unges hemmiljö (2 § LVU, de s.k. miljöfallen) eller till den unges eget beteende (3 § LVU, de s.k. beteendefallen).
- Missförhållandet ska medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
- Behövlig vård kan inte ges på frivillig väg, d.v.s. vårdnadshavare eller barn som fyllt 15 år samtycker inte till nödvändig vård.

Målsättning med vård enligt LVU är att barnet på sikt ska kunna återvända till sitt hem eller till eget boende.

Även i ärenden enligt LVU måste handläggare ha tagit ställning till alternativa möjligheter till att tillgodose barnets behov på hemmaplan. Det måste vara helt klarlagt att vård utanför hemmet med stöd av LVU är det enda kvarvarande alternativet innan det kan bli aktuellt. Denna bedömning ska tydligt framgå i dokumentationen i ärendet.

Omedelbart omhändertagande

Vid situationer när ett barn bedöms ha ett akut skyddsbehov och det inte kan tillgodoses genom insatser enligt SoL kan ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU behöva fattas.

En förutsättning är även att det är sannolikt att barnet behöver beredas vård med stöd av LVU samt att rättens beslut om vård inte kan avvaktas eller att den fortsatta utredningen kan allvarligt försvåras eller att vidare åtgärder hindras.

Vid omedelbart omhändertagande ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas om det inte är gjort innan.

I beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU ska det anges om det är hemförhållandena (2§ LVU), barnets eget beteende (3 § LVU) eller båda (2,3 §§ LVU) som föranleder behovet av skydd för barnet. Faktiska omständigheterna som föranleder det akuta beslutet måste kunna preciseras i ett skriftligt underlag.

Vid ett omedelbart omhändertagande måste vården av barnet alltid inledas utanför hemmet i minst ett dygn.

Beslutsfattare 6 § LVU

Beslut om ett omedelbart omhändertagande ska fattas av sociala utskottet enligt delegationsordning. Om sociala utskottet inte hinner sammankallas kan sociala utskottet ordförande eller annan ledamot som socialtjänsten har utsett ha rätt att fatta beslutet.

När ett omedelbart omhändertagande har fattats av ordförande ska det anmälas på sociala utskottets nästa sammanträde. Detta innebär att de dokument som innehåller skriftligt beslut och underlag lämnas till nämndsekreterare i sociala utskottet.

Underställning förvaltningsrätten

Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska enligt 7 § LVU skickas till förvaltningsrätten för att underställas, d.v.s. rätten ska kontrollera beslutets riktighet. Förvaltningsrätten ska ha fått beslutet inom en vecka från den dag beslutet fattades. Om underställning inte sker eller inte kommer in i rätt tid upphör beslutet att gälla.

Om förvaltningsrätten fastställer omhändertagandet måste sociala utskottet lämna in ansökan om fortsatt vård inom fyra veckor från datum för verkställigheten av det omedelbara omhändertagandet, om socialtjänsten bedömer att ansökan om fortsatt vård behöver göras.

Polishandräckning verkställa omedelbartomhändertagande

Socialtjänsten kan enligt 43 § LVU begära polishandräckning för att verkställa beslut om omedelbart omhändertagande eller vård. I aktuell delegeringsordning för Älvsbyn kommun framgår vilken funktion som har delegation på att fatta beslutet.

Placeringsbeslut i samband med omedelbart omhändertagande

I samband med att beslut fattas om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU måste ett placeringsbeslut enligt 11 § LVU fattas som anger var vården av barnet ska bedrivas. Vård enligt LVU måste alltid inledas utanför barnets hem. Beslut enligt 11 § LVU ska fattas av sociala utskottet men om det inte kan avvaktas kan sociala utskottet ordförande eller annan ledamot som socialtjänsten förordad fatta beslutet.

Beslut enligt 11 § LVU kan överklagas.

Omedelbart omhändertagande vidhäktning

Om ett barn häktas bör alltid ett omedelbart omhändertagande övervägas. Ett omhändertagande kan ske även om barnet ska vara kvar i häktet under häktningsperioden. Socialtjänstens ansvar är att planera och förbereda så att barnet kan placeras direkt efter frigivningen från häkte. Ett tätt samarbete med åklagare och domstol behövs för att samordna insatser. Vid behov kan socialtjänsten ta hjälp av polis för transport direkt från häktet till den ordnade placeringen (43 § LVU). Även för unga vuxna 18-20 år kan ett omedelbart omhändertagande ske som alternativ till häktning.

Upphörande av omedelbartomhändertagande

Ett omedelbart omhändertagande ska upphöra så snart det inte längre finns skäl för ett omhändertagande (9 § LVU). Beslut om omedelbart omhändertagande får inte rutinmässigt stå kvar under fyra veckor i avvaktan på ansökan om vård. När ansökan stadigvarande vård enligt LVU beviljas eller avslås av förvaltningsrätten upphör även det omedelbara omhändertagandet att gälla.

Ansökan om vård enligt LVU

Om samtycke inte lämnas till föreslagna insatser eller vårdplan efter genomförd utredning kan socialtjänsten ansöka om vård enligt LVU hos förvaltningsrätten om oron för barnet/den unge är så betydande att vård är nödvändigt även utan samtycke. Vård enligt LVU kan ansökas om utifrån 2 § LVU (miljö) eller 3 § LVU (beteende) eller båda.

Om ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU har fattats, förvaltningsrätten har fastställt beslutet och behov finns av fortsatt vård enligt LVU måste socialtjänsten inom fyra veckor från den dag som omhändertagandet verkställdes lämna in ansökan om vård (8 § LVU).

Ansökan till förvaltningsrätten ska bestå av flera olika dokument:

- Ansökan om vård (särskild blankett) där det framgår utifrån vilka paragrafer (§§ 2, 3 eller båda) som ansökan görs samt yrkan att beslutet ska gälla omedelbart
- Protokollsutdrag från nämndsammanträde där beslut framgår
- Social utredning – d.v.s. utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL

- Vårdplan
- Läkarintyg
- Personbevis barnet och vårdnadshavare

I den sociala utredningen ska följande framgå:

- En redogörelse för den unges förhållanden avseende hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.
- De omständigheter som ligger till grund för att barnet behöver vård
- Tidigare vidtagna åtgärder
- Socialnämndens bedömning av barnets behov och vårdnadshavares förmåga
- Hur och vilken information som har lämnats till barnet och vårdnadshavare
- Barnets och vårdnadshavares inställning

I ansökan ska det tydligt framgå att och på vilket sätt barnet löper en påtaglig risk att ta skada, att indikationerna i 2 § och/eller 3 § LVU är uppfyllda och att vården inte kan ges med samtycke eller alternativt att ett lämnat samtycke inte garanterar vården.

Vid ansökan om vård enligt 3 § LVU ska fokus vara på barnet/den unges beteende och utveckling samt vilka risker som det medför.

Om ett givet samtycke inte bedöms kunna garantera vården måste anledning till det framgå och motiveras. Det kan exempelvis gälla om risk finns att samtycket kan återkallas, om samtycket är begränsat i tid eller bara gäller en del av vårdplanen samt om det finns starka skäl att tro att vårdnadshavare, trots samtycke, kommer att ingripa i vården på ett sätt som äventyrar vården för barnet/den unge.

Ansökan om vård enligt 2 § LVU

Beslut om vård enligt 2 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är förhållanden i hemmet, s.k. miljöfall. En förutsättning är att fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet innebär en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Det är effekten av föräldrarnas bristande omsorgsförmåga i förhållande till det aktuella barnet som ska bedömas och ligga till grund för beslut om ansökan av vård. Att en särskild omständighet förekommer, exempelvis missbruk hos föräldrar, är i sig inte en tillräcklig grund.

Vård enligt 2 § LVU kan beslutas för barn under 18 år.

Ansökan om vård enligt 3 § LVU

Beslut om vård enligt 3 § LVU kan fattas när anledningen till barnets vårdbehov är barnets egna beteende, s.k. beteendefall. En förutsättning är att barnet genom sitt beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Med socialt nedbrytande beteende menas att beteendet avviker från samhällets grundläggande normer, exempelvis kan vara att prostituera sig, att vid upprepade tillfällen vistas i missbruksmiljö. Rekviritet social nedbrytande beteende kan i högre utsträckning än andra behöva diskuteras och stöd kan behöva hämtas i tidigare domar.

Vård enligt 3 § 2 st. LVU kan beslutas för den som dömts till sluten ungdomsvård med stöd av 32 kap. 5 § BrB och vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård. Syftet med vården är att säkerställa kontinuiteten i vården för de unga som är i behov av längre vård än den utdömda påföljden. Beslut om vård fattas utifrån att det finns en uppenbar risk för att den unge utsätter sin hälsa och utveckling för fara genom missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende efter utskrivning från ungdomsvård.

Vård med stöd av 3 § LVU kan beslutas för unga vuxna som fyllt 18 år men ännu inte 20 år. Efter 18 års ålder får vård enligt LVU endast beslutas om den bedöms vara lämpligare än annan vård. I samband med missbruk hos en ung vuxen, d.v.s. en person mellan 18-20 år, bör alltid LVU övervägas före LVM.

1. Ansökan enligt både 2 och 3 §§ LVU

Även om ett eget beteende hos ett barn är skäl nog att ansöka om vård enligt 3 § LVU kan det vara brister i hemmiljön som är den ursprungliga anledningen till barnets beteende. Om så är fallet och det är möjligt att påvisa bör man överväga att ansöka om vård enligt både 2 och 3 §§ LVU i syfte att inte lägga allt ansvar på barnet.

2. Uppföljning av vård enligt LVU

Socialtjänsten har ett uppföljningsansvar vid vård enligt LVU. Uppföljningen ska ske som beskrivs i tidigare avsnitt om familjehemsvård och institutionsvård och alltid utgå från upprättad vårdplan och genomförandeplan. Beroende på enligt vilken paragraf i LVU som ett barn får vård ska uppföljningen formellt hanteras på olika sätt.

Generellt ska vården alltid omprövas om det finns skäl till det och oavsett hur lång tid det har gått sedan lagstadgad uppföljning.

Övervägande

Om barnet vårdas med stöd av 2 § LVU, d.v.s. miljöfallen, ska socialtjänsten enligt 13 §, 1 st. LVU minst var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs. Detta innebär att en redovisning av aktuell situation, som sammanställts i BBIC- dokument, lämnas till sociala utskottet som en information/anmälan. Något formellt beslut fattas inte utan socialtjänsten lägger anmälan till handlingarna. Underlaget behöver inte kommuniceras vårdnadshavare och ett övervägande är inte överklagningsbart. Att övervägande är gjort ska dokumenteras i barnets akt i verksamhetssystemet.

Om socialtjänsten i samband med ett övervägande anser att vården bör prövas i sak ska socialtjänsten ta initiativ till att en omprövning görs. Detta innebär att en utredning genomförs och läggs fram till sociala utskottet med förslag till beslut. Om detta görs måste regler i förvaltningslag avseende bland annat kommunicering, parts rätt till insyn och att meddela sig tillämpas.

Omprövning

Om barnet vårdas med stöd av 3 § LVU, d.v.s. beteendefallen, ska vården omprövas inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslut och därefter inom sex månader från senaste omprövning. Underlaget för omprövningen sammanställs i ett BBIC-dokument. Vid omprövning gäller regler i förvaltningslagen avseende bland annat kommunicering, parts rätt till insyn och att meddela sig. Part har även rätt att få företräde inför socialnämnden och att anlita ombud eller offentligt biträde. En omprövning ska alltid utmynnas i ett formellt

beslut avseende om vården ska fortsätta eller inte. Detta beslut är överklagningsbart.

Om omprövning inte sker i rätt tid står dock tidigare fattat beslut om vård fast.

Upphörande av vård enligt LVU

Vård enligt LVU ska upphöra när den inte längre är nödvändig (21 § LVU). Detta kan innebära att vårdbehoven för barnet inte längre finns och det är möjligt att flytta hem till vårdnadshavare eller att vården kan ges med samtycke enligt SoL. En bedömning om vårdens upphörande ska alltid göras med utgångspunkt från om mål och delmål i vårdplan och genomförandeplan är uppfyllda eller inte.

En vårdnadshavare, eller ett barn som fyllt 15 år, kan när som helst begära att vården ska upphöra. Detta gäller även om ett övervägande eller omprövning om vården precis har skett. Om en sådan begäran görs ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas.

Vård enligt 2 § LVU kan fortgå som längst till dess att barnet fyller 18 år och blir myndig. Ofta har den unge behov av att fortsatt bo kvar i exempelvis familjehem till dess att gymnasiestudier är avslutade. Då måste den enskilde göra en ansökan om vård enligt SoL.

Vård enligt 3 § LVU ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

Även vid familjehemsplacering med stöd av LVU ska sociala utskottet överväga att ansöka om överflyttning av vårdnaden till familjehemmet när barnet har varit placerad i samma familjehem i tre år. Om vårdnaden flyttas över till familjehemmet upphör vården enligt LVU.

Vid upphörande av vård enligt LVU har socialtjänsten enligt 21 § LVU en skyldighet att noga förbereda barnet/den unge för detta.

Umgängesbegränsning

Socialtjänsten har ett ansvar att tillgodose barnets behov av umgänge med vårdnadshavare och föräldrar enligt 14 § LVU. Hur det ska se ut måste bedömas i det enskilda fallet och ska anges i en umgägesplan som bör upprättas tillsammans med vårdnadshavare. Om vårdnadshavare inte samtycker till den bedömning som socialtjänsten gör kan socialtjänsten fatta beslut om hur umgänge ska bedrivas. Det kan gälla både hur frekvent ett umgänge ska ske, var det ska ske och på vilket sätt som ett barn och förälder ska ha kontakt. Beslutet fattas enligt 14 § 2 st. LVU och är överklagningsbart.

Vilken funktion som har delegation på att fatta beslut om umgägesbegränsning framgår i delegeringsordning för Älvsbyn kommun.

Detta beslut ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU.

Hemlighållande vistelseort

Beslut enligt 14 § 2 st. LVU om att inte röja barnets vistelseort för förälder eller vårdnadshavare kan fattas om det finns skäl att tro att förälder ska föra bort barnet och att det skulle vara skadligt för barnets hälsa och utveckling eller förhindra vården.

Vilken funktion som har delegation på att fatta beslut om att vistelseort inte ska röjas för vårdnadshavare framgår i delegeringsordning för Älvsbyn kommun.

Detta beslut ska övervägas var tredje månad. Övervägandet görs på samma sätt som övervägande av vård enligt 2 § LVU.

Flyttningsförbud

Enligt 24 § LVU kan sociala utskottet hos förvaltningsrätten ansöka om flyttningsförbud av ett barn från dess familjehem.

Detta beslut är tillämpligt i situationer vid familjehemsplacering enligt SoL eller när vård enligt LVU upphört men socialtjänsten bedömer att barnet inte kan återvända hem direkt utan påtaglig risk för skada på hälsa eller utveckling. Om vårdnadshavare då inte samtycker till att barnet bor kvar i familjehemmet under den tid som krävs för att en planerad hemflytt/återförening kan genomföras så kan beslut om flyttningsförbud vara tillämpligt.

Flyttningsförbud ska vara en temporär åtgärd och kan inte ersätta vård enligt LVU.

Vid akut behov av flyttningsförbud kan sociala utskottet ordförande fatta beslut om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § LVU. Detta beslut ska underställas förvaltningsrätten på samma sätt som ett omedelbart omhändertagande.

Om beslutet har fattats av sociala utskottet ordförande ska det anmälas på nästföljande sammanträde.

Beslut om flyttningsförbud ska övervägas minst var tredje månad på samma sätt som vård enligt 2 § LVU.

Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång

Mellantvång innebär en möjlighet för socialtjänsten att fatta beslut om insatser till barn som har eget skadligt beteende men innan rekvisiten i 3 § LVU bedöms vara uppfyllda. Bestämmelsen avser barn och unga under 20 år med missbruksproblem, som begår brott eller betar sig på liknande sätt. Beteendet ska innebära att den enskilde utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarlig fara och att om det inte upphör så finns en stor risk att rekvisiten i 3 § LVU uppfylls. Beslut enligt 22 § LVU kan ses som ett sätt att försöka förebygga ansökan om vård enligt 3 § LVU.

Innan ett beslut fattas enligt 22 § LVU måste socialtjänsten ha försökt att få samtycke till nödvändiga insatser.

De insatser som kan beviljas enligt 22 § LVU är särskilt kvalificerad kontaktperson samt öppenvårdsbehandling. En vårdplan samt genomförandeplan ska alltid upprättas.

Beslut enligt 22 § LVU ska omprövas med ett intervall om maximalt sex månader och upphör att gälla senast när den unge fyller 21 år.

Enligt delegationsordning har sociala utskottet delegation att fatta beslutet och det är

möjligt att överklaga till förvaltningsrätt.